

Antarktická expedice 2012–13: Extrémní počasí poznamenalo průběh expedice.

Česká vědecká expedice mířící na stanici Johanna Gregora Mendela na ostrově Jamese Rosse v Antarktidě opustila posledního dne roku 2012 Českou republiku a zamířila do Jižní Ameriky.

Členy expedice jsou letos mimo vědců z Masarykovy univerzity (MU) a techniků společnosti Czechoslovak Ocean Shipping také paleontolog Radek Vodrážka z České geologické služby (ČGS) a geologové Daniel Nývlt (MU/ČGS) a Lukáš Krmíček z Vysokého učení technického v Brně. Posledním geologem je Slavomír Nehyba (MU), který se bude věnovat vulkanoklastickým a jezerním sedimentům. Dlouhodobý výzkum zaměřený na fyziologii nižších rostlin povede letos Peter Váczi. Posluchači doktorského studia Přírodovědecké fakulty MU (Tomáš Jagoš, Tomáš Franta a Jan Russnák) navážou na probíhající dlouhodobé výzkumy klimatologické a glaciologické, zatímco čtvrtý z nich, Pavel Coufalík, se zaměří na analytickou chemii. Na loňský úspěch předběžného průzkumu v sezóně 2012–13 naváže tým parazitologů MU (Iva Přikrylová, Andrei Diakin a Šárka Mašová) doplněný ichtyologem Pavlem Jurajdou (MU/AV ČR). Výzkum vlivu extrémního prostředí a zátěže na lidský organismus povede lékař výpravy, Kristián Brat z Lékařské fakulty MU. Novinkami rozšiřujícími portfolio oborů využívajících infrastrukturu stanice J.G. Mendela jsou mikrobiologie (Ivo Sedláček) a zoologie bezobratlých (Martin Vácha). Přestože jsou všichni pracovníky českých institucí, je tato výprava s mezinárodní účastí – mimo patnácti Čechů a dvou Češek jsou přítomni i dva Slováci a jeden Rus.

Sedm členů expedice bylo pozváno na návštěvu Velvyslanectví České republiky v Santiagu de Chile, kterou vykonali při čekání na navazující let. Během schůzky, která proběhla dne 2.1. 2013, měli členové expedice možnost seznámit pana velvyslance Ing. Zdeňka Kubánka a jeho spolupracovníky s českým vědeckým programem v Antarktidě, představili jim unikátní infrastrukturu české vědecké stanice J.G. Mendela, kterou vlastní a provozuje Masarykova univerzita v Brně, popsali i tamní přírodní podmínky a své výzkumy. Zásadní součástí schůzky byla pak diskuse o budoucnosti postavení České republiky mezi státy Antarktické smlouvy (Antarctic Treaty) se zvláštním zřetelem na Chile a Argentinu, neboť právě dobré vztahy na této úrovni mohou významně ovlivnit české vědecké aktivity v Antarktidě. Přesně o půlnoci téhož dne pak expedice dosáhla patagonského města Punta Arenas.

Následujícího dne proběhla krátká avšak srdečná setkání s kolegy z vědeckých týmů Chile, Bulharska a Ekvádoru, což všem mimo jiné připomnělo, že sezóna

polárních výzkumů na jižní polokouli právě začíná. Česká výprava byla varována, že uplynulá jižní zima byla extrémně chladná. Zanechala po sobě nezvykle velké množství sněhu, který ani začátkem ledna, tedy téměř na vrcholu jižního léta, neroztál. V očekávání možných logistických nesnází se členové expedice téhož dne nalodili na ledoborec chilského vojenského námořnictva Almirante Oscar Viel, který se již po několikáté stal na přechodnou dobu jejich domovem. Cestu přes bouřlivý Drakeův průliv zkřížila ledoborci nejsilnější bouře za poslední rok, jak členům české výpravy potvrdili kolegové z ruské stanice Bellingshausen na ostrově Krále Jiřího (souostroví Jižní Shetlandy), na které se měli možnost po překonání zrádného průlivu zotavit.

Po zastávce na Jižních Shetlandách již chilský ledoborec zamířil přímo k ostrovu Jamese Rosse. Bohužel obavy ze ztížených plavebních podmínek způsobených množstvím mořského ledu se potvrdily již v průlivu Antarctic Sound. Uplynulá zima byla skutečně extrémní – celoplošný mořský zámrz, který v lednu nebyl v této části Antarktidy pozorován minimálně 25 let, pokrýval nejenom průliv Prince Gustav Channel, který odděluje ostrov Jamese Rosse od Antarktického poloostrova, ale také všechny okolní průlivy a zálivy Weddellova moře. Vylodění na pontonu proto nebylo možné a pro transport expedice bylo třeba využít dvou vrtulníků, které plně naložené létaly více než šest hodin na vzdálenost přes sedmdesát kilometrů. První dvojice letů vrtulníků s vedoucím expedice, lékařem a dvěma techniky přistály v blízkosti stanice J.G. Mendela 13. ledna v 15 hodin chilského času (SEČ-4 hod.) a stanice tak po téměř deseti měsících znovu ožila.

Na palubě ledoborce Almirante Viel však musel zůstat kontejner určený pro vodní hospodářství a v něm mimo části vědeckého vybavení a potravin i pět nových postelí a 108 výkonných fotovoltaických panelů, které měly být hlavním rozšířením a vylepšením stanice v této sezóně. S nasazením všech sil členů expedice a chilského námořnictva se podařilo přepravit alespoň základní vědecký materiál a životně důležitou zásobu potravin – především pytle s moukou a těstovinami, které byly expedici darovány společností Pro-Bio, s.r.o.

Extrémní zima zanechala stanici pod rekordním množstvím sněhu sahajícím ze tří stran až po úroveň střechy. Všech dvacet členů výpravy se ihned zapojilo do zpřístupnění stanice (odházení sněhu a provedení pravidelné údržby všech externích zařízení) a zprovoznění podpůrných systémů (vody, elektřiny, vzduchotechniky a topení), což zabralo téměř tři plné dny. I přes nepříznivé sněhové podmínky na ostrově a mořský zámrz zcela znemožňující využití člunů pro příbřežní plavbu nezbytnou k dosažení vzdálených lokalit budou vědci usilovat o získání maximálního množství naměřených dat a odebraných vzorků. Intenzivní práci v terénu i ve staničních laboratořích stráví více než čtyřicet dní.

Všichni členové výpravy se těší dobrému zdraví a psychické pohodě a s napětím sledují domácí dění, zejména volbu hlavy státu, které se bohužel nemohou zúčastnit. Přenos zpráv probíhá i letos prostřednictvím vylepšeného komunikačního systému Bender III sestaveného na míru antarktické misi odborníky z Českého vysokého učení technického v Praze ve spolupráci se společností INTV, spol. s r.o.

Za všechny členy expedičního týmu čtenáře srdečně zdraví

Pavel Kapler
vedoucí expedice a správce stanice J.G. Mendela

Foto_1: nahoře zleva: Daniel Nývlt, Slavomír Nehyba, Pavel Jurajda, Iva Přikrylová, Martin Vácha, Lukáš Krmíček, Jan Russnák, Ivo Sedláček, Tomáš Franta, Pavel Kapler. Dole zleva: Radek Vodrážka, Karel Holčák, Petr Šrámek, Tomáš Jagoš, Jaroslav Zicha, Peter Váczi, Pavel Coufalík, Šárka Mašová, Kristián Brat, Andrei Diakin. Foto: R. Vodrážka.

Foto_2: Členové expedice a zcela zamrzlý průliv Prince Gustav Channel. Zleva: Radek Vodrážka, Petr Šrámek, Pavel Coufalík, Karel Holčák, Tomáš Jagoš, Slavomír Nehyba, Peter Váczi, Šárka Mašová, Kristián Brat, Lukáš Krmíček, Martin Vácha, Jan Russnák, Daniel Nývlt, Iva Přikrylová, Pavel Jurajda, Ivo Sedláček, Jaroslav Zicha, Andrei Diakin, Tomáš Franta, Pavel Kapler. Foto: R. Vodrážka.

Foto_3: Ani o půlnoci druhého dne není práce zdaleka hotova – pohled na část stanice J.G. Mendela se sklopeným telekomunikačním stožárem, která je jen zvolna vysvobozována ze sevření sněhové návěje. Foto: K. Brat.